
BALKANLAR'DAKİ MÜLTECİ KRİZİ-27 HAZİRAN 2011

Erhan TÜRBEDAR

12.04.2009

Dr. Erhan Türbedar, TEPAV Dış Politika Analisti

Yeni Balkan, 27 Haziran 2011

Her yıl 20 Haziranda kutlanan Dünya Mülteciler Günü, Balkanlarda devam eden mülteci sorununu da hatırlattı. Eski Yugoslavya coğrafyasında mülteci sorununun ortaya çıkmasından bu yana 20 yıl geçmiş olmasına rağmen, Batı Balkan ülkelerinde mülteci ve zorla yerinden edilenler (displaced person) statüsünde olan yaklaşık 450 bin kişi kalıcı çözümler için beklemeye devam ediyor. Sahip olduğu mülteci ve yerinden edilenler sayısı bakımından ise Sırbistan Avrupada birinci, dünyada ise 13. sırada yer alıyor. Mültecilerin sorunlarına çözümler üretmek için bu yıl içinde Sırbistan, Hırvatistan, Karadağ ve Bosna-Hersek'in kendi aralarında ortak bir komisyon kuracakları duyuruldu.

1990lı yıllarda eski Yugoslavya coğrafyasında yaşanan savaşların, bölge ülkelerindeki nüfus yapısına büyük etkileri oldu. Savaşlar yüzbinlerce kişinin ölümüne yol açtığı gibi, 3 milyona yakın insanın mülteci veya zorla yerinden edilen kişi haline gelmesine neden oldu. 1990ların ortalarından bu yana, yaklaşık 2,5 milyon kişi Balkan ülkelerindeki evlerine geri döndü. Geri kalanların ise çoğunlukla geri dönebilecekleri evleri bile artık bulunmuyor.

BM Mülteciler Yüksek Komiserliğinin aktardığı verilere göre, Batı Balkanların dört ülkesinde 73 bin 500 civarında mülteci ve yerinden edilen kişi yoksulluk sınırının altında yaşıyor. Bunlardan 45 bini Sırbistanda, 14 bini Bosna-Hersek'te, 8 bin 500'ü Hırvatistanda ve 6 bini Karadağ'da bulunuyor. Bunların içinden bir kısmının dilencilikle geçimini sağlamaya çalıştığı belirtiliyor. Balkan ülkeleri içinden BM Mülteciler Yüksek Komiserliğinin ilgilenmek zorunda kaldığı ilk üç ülke, 313 bin kişiyle Sırbistan, 179 bin 500 kişiyle Bosna-Hersek ve 57 bin 430 kişiyle Yunanıstandır. Yunanıstandakilerin yüzde 97'si sığınmacı (asylum seeker) statüsündedir.

Batı Balkan ülkeleri içinden en yoğun mülteci akımıyla karşı karşıya kalan Sırbistan olmuştur. 1990lı yıllarda eski Yugoslavya coğrafyasından yaklaşık 700 bin kişinin Sırbistana sığındığı tahmin ediliyor. Eski Sırp lider Slobodan Milošević kendi siyasi çıkarları doğrultusunda Sırbistan dışında yaşayan Sırp'ları uzun süre kullanmış ve en sonunda bunların bir kısmını mülteci haline getirmiştir. Sırbistanın verilerine göre günümüzde 73 bin 600 kişi mülteci statüsüyle, yaklaşık 200 bin Kosova kökenli ise yerinden edilen statüsüyle Sırbistanda yaşamaya devam ediyor. Gerçi yaklaşık 18 bin Kosovalı Sırpın yerinden edinmiş statüsüyle Kosovanın kuzeyinde yaşadığı tahmin ediliyor.

Sırbistandaki mültecilerin en büyük kısmını Hırvatistandan gelenler oluşturuyor. Hırvatistanlı Sırp Mülteciler Derneğinin verilerine göre, yaklaşık 40 bin civarında Sırp, Hırvatistandan iade edilmeyen dairesinin bulunduğunu iddia ediyor. Bu yüzden Hırvatistanlı mülteciler, hakları ve mülkleri iade

edilmediği sürece, Hırvatistanın AB üyeliğinin ertelenmesi gerektiği görüşünü savunuyor.

Bosna-Herseke gelince, 1992-1995 yılları arasındaki savaş yüzünden evlerini terk eden 2,2 milyon kişi içinden yaklaşık 500 bin kişinin yabancı ölkelerde yerleşik hale geldiği tahmin ediliyor. 2000 yılının sonunda tamamlanan kayıtlara göre, Bosna-Hersekteki yerinden edilenlerin sayısı 556 bin 214 kişiden ibaretti. Mart 2005 tarihli kayıtlarda ise, sadece 186 bin 451 kişi kendini yerinden edilenler listesine saydırmıştır. Günümüzde bu rakamın 100 bin civarına gerilediği tahmin ediliyor. Buradan hareketle, 2000 yılından sona Bosna-Hersekteki yerinden edilenlerin bir kısmının evlerine geri döndüğu, bazılarının bulundukları yerde yerleşik hale geldikleri, bazılarının da yurt dışına çıktığı tahmini yürütölebilir. Bosna-Hersekte Hırvatistan kökenli yaklaşık 6 bin civarında mültecinin de bulunduğu belirtilmelidir.

1990lı yıllarda yaşanan savaşlar nedeniyle komşu ölkelerden Karadağa sığınanların sayısı 16 bin civarındadır. Diğer taraftan, 1999da yaşanan savaş esnasında Makedonyaya sığınan, çoğunluğu Roman asıllı olmak üzere yaklaşık 1.600 Kosovalı mülteci de bulunuyor.

Mülteci ve yerinden edilenlerin sorununu sadece istatistiklerle değerlendirmek yeterli değildir. Örneğin, bir kişi evine geri dönmüş, ancak insani yardımlarla hayatını sürdürüyor olabilir. Bu gibi kişiler ise eninde sonunda tekrar göç yoluna düşebilir. Diğer taraftan, bazı kişilerin, sırf mülkiyetlerini geri almak ve satabilmek maksadıyla, geri dönüş kaydını yaptırdıkları biliniyor. Bundan dolayı, sürdürölebilir bir geri dönüş hususu, başka faktörlerin de hesaba katılmasını gerekli kılar. Örneğin, barınma sorunu giderilmeli, iş imkanı sağlanmalı, uygun eğitim koşulları bulunmalı, sosyal güvence olmalı, ayrıca hukuki ve siyasi güvenlik sağlanmalıdır. Bu koşullardan herhangi birinin eksik kalması durumunda, geri dönüş süreci caydırılabilmektedir.

Kaynak/Source: